

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ISSN 0320-3077

УКРАЇНСЬКЕ МОВО- ЗНАВ- СТВО

Міжвідомчий
науковий
збірник

Засновано у 1973 р.

Випуск 2(48)

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV

ISSN 0320-3077

UKRAINIAN LINGUISTICS

Interagency
scientific
journal

Founded in 1973

Volume 2(48)

У збірнику вміщено дослідження з різних галузей мовознавчої науки – семантики, граматики, когнітивної лінгвістики, етнолінгвістики, комп'ютерної лінгвістики.

Для викладачів, наукових працівників, учителів, студентів.

**РЕДАКЦІЙНА
КОЛЕГІЯ**

А. К. Мойсієнко, д-р філол. наук, проф. (відп. ред.);
Л. М. Костич, канд. філол. наук, доц. (заст. відп. ред.);
О. М. Строкаль, канд. філол. наук, доц. (відп. секр.);
О. В. Бас-Кононенко, канд. філол. наук, доц.;
Ф. С. Бацевич, д-р філол. наук, проф.;
Ю. Бестерс-Дільгер, д-р габілітований, проф. (Фрайбург, Німеччина);
П. І. Білоусенко, д-р філол. наук, проф.;
Н. П. Дарчук, д-р філол. наук, проф.;
Л. П. Гнатюк, д-р філол. наук, проф.;
А. П. Загнітко, д-р філол. наук, проф.;
О. М. Зубань, канд. філол. наук, доц.;
С. Я. Єрмоленко, д-р філол. наук, проф.;
І. В. Козленко, канд. філол. наук, доц.
І. В. Кононенко, д-р філол. наук, проф. (Варшава, Польща);
М. Мозер, д-р габілітований, проф. (Відень, Австрія);
В. М. Мокієнко, д-р філол. наук, проф. (Санкт-Петербург, Росія);
Ю. Л. Мосенкіс, д-р філол. наук, проф.;
О. С. Снитко, д-р філол. наук, проф.;
М. І. Степаненко, д-р філол. наук, проф.
С. Темчинас, д-р габілітований, проф. (Вільнюс, Литва);
С. М. Шевель, канд. філол. наук, асист.

**Адреса
редколегії**

Інститут філології,
б-р Т. Шевченка, 14, м. Київ, Україна, 01601,
☎ +38 (044) 239 33 49

Затверджено

Вченою радою Інституту філології
04.10.2016 року (протокол № 2)

Зареєстровано

Міністерством інформації України.
Свідоцтво про державну реєстрацію
Серія KB № 3745 від 25.03.99

Постановою президії ВАК України
від 14.04.2010, пр. № 1-05/3

Наказ МОН України від 06.03.2015 № 261

**Засновник
та видавець**

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Адреса видавця

Видавництво Іванченка І. С.
пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135, Україна.
☎ +38 (050/093) 40-243-50.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Наукові погляди авторів та членів редколегії можуть не збігатися.

This volume contains researches in different branches of linguistic science – semantics, grammar, cognitive linguistics, ethno linguistics, computer linguistics.

For lecturer, scholars, teachers, students.

EDITORIAL BOARD

A. Moisiienko, Doctor of Philology, Prof. (chief editor);
L. Kostych, Candidate of Philology (managing editor);
O. Stokal, Candidate of Philology (executive secretary);
O. Bas-Kononenko, Candidate of Philology;
F. Batsevykh, Doctor of Philology, Prof.;
Yu. Besters-Diger, Dr Hab, Prof. (Freiburg, Germany);
P. Bilousenko, Doctor of Philology, Prof.;
L. Hnatiuk, Doctor of Philology, Prof.;
N. Darchuk, Doctor of Philology, Prof.;
A. Zahnitko, Doctor of Philology, Prof.;
O. Zuban, Candidate of Philology;
S. Yermolenko, Doctor of Philology, Prof.;
I. Kozlenko, Candidate of Philology
I. Kononenko, Doctor of Philology, Prof. (Warsaw, Poland);
M. Mozer, Dr Hab, Prof. (Vienna, Austria);
V. Mokiienko, Doctor of Philology, Prof. (Saint Petersburg, Russia);
Iu. Mosenkis, Doctor of Philology, Prof.;
O. Snitko, Doctor of Philology, Prof.;
M. Stepanenko, Doctor of Philology, Prof.
S. Temčinas, Dr Hab, Prof. (Vilnius, Lithuania);
S. Shevel, Candidate of Philology.

Editorial board address

Institute of Philology,
14 Taras Shevchenko blvd, 01601 Kyiv, Ukraine,
☎ +38 (044) 239 34 49

Recommended by

Academic Board of Institute of Philology
4 Oct 2016 (protocol № 2)

Registered by

Ministry of Information of Ukraine.
State registration certificate
Series KV № 3745 (25 Mar 1999)

Resolution of the Presidium of HAC of Ukraine
14 Apr 2010 (protocol № 1-05/3)

Founder and editor

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Publisher address

Publishing House I. Ivanchenka
Traktorobudivnykiv av., 89-a/62, Kharkiv, 61135, Ukraine
☎ +38 (050/093) 40-243-50.

Authors of published materials are fully responsible for gathering and preciseness of published facts, quotations, economical and statistical data, proper nouns and other data. The editorial board reserves the right to shorten and edit their materials. The scientific views of authors and members of editorial board may differ.

Тетяна Асєєва Комунікативний аспект барокової проповіді початку XVII ст. (на основі казань Леонтія Карповича)	11
Тетяна Беценко Модуси реалізації уснословесного компонента в поетичному ідіостилі Василя Голобородька	16
Алла Бондаренко В поетичних текстах Анатолія Мойсієнка: принцип структурно-семантичної симетрії	23
Вікторія Демчук Особливості вербалізації концептуального аспекту «Зовнішність» у романі С. Андрухович «Фелікс Австрія».....	30
Аліна Заболотна Мовленнєві етикетні формули в адвокатській промові: від радянського формалізму до утвердження лінгвокультурної ідентичності	38
Ірина Іванова Медіаілюзія: стилістичні маркери в сучасному рекламному тексті (на матеріалі текстів болгарської і української реклами).....	44
Олена Калита Упровадження моделі формування комунікативної компетентності майбутніх юристів в освітній процес ВНЗ	50
Вікторія Коломийцева «Теургія» – як богодійство у слові (за однойменною збіркою М. Боровка).....	55
Світлана Лутава Проблематика введення терміна «локус» в українському мовознавстві та його дефініція	61
Iurii Mosenkis The oldest european city-names: Cretan towns in linear A (XX–XV centuries BC).....	68
Ліана Науменко Назви посуду для приготування їжі в історії української мови	73

УПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ВНЗ

У статті досліджено особливості упровадження моделі формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій в освітній процес ВНЗ, яка являє собою єдність цільового, змістовно-операційного та результативного блоків. Обґрунтовано принципи формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій. Наголошено, що кінцевим результатом моделі формування комунікативної компетентності майбутнього юриста виступає особистість студента з високим рівнем сформованості комунікативної компетентності, підготовлена до практичної юридичної діяльності відповідно до сучасних вимог та подальшого самовдосконалення.

Ключові слова: комунікативна компетентність, модель, проектні технології, освітній процес, форми та методи навчання.

Трансформаційні процеси, які відбуваються соціально-економічному, суспільно-політичному й духовному житті, торкаються всіх сфер існування й діяльності суспільства, передусім освітньої, спрямованої на підготовку майбутніх юристів до життя у царині різноманітних ділових контактів, ґрунтуючись на принципах взаємоповаги, підтримки, справедливості й об'єктивності. У зв'язку з цим виникає необхідність переорієнтації освітнього процесу на розвиток особистості студента, його пізнавальних, творчих здібностей, вироблення досвіду професійної діяльності та комунікації, цінностей і сенсів майбутньої професії, що визначають сучасну якість освіти, зокрема юридичної. Тому важливим завданням професійної освіти є пошук ефективних засобів формування комунікативної компетентності у майбутніх юристів. Варто зауважити, що саме високий рівень розвитку комунікативної компетентності фахівця права забезпечує успішність виконання професійних обов'язків, своєчасного вирішення поточних завдань.

Оскільки, відповідно до положень загальнонаукової теорії діяльності, будь-яка дія починається з постановки мети (цільовий компонент), що передбачає наявність образу бажаного результату, то для успішного формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій створено відповідну модель. Її розробка є обов'язковою з погляду дидактики вищої школи: модель як результат усвідомленої мисленнєвої діяльності щодо об'єкта педагогічного впливу відображає вищий рівень науково-пізнавальної діяльності викладача.

Отже, у загальнонауковому розумінні модель – уявна чи матеріально реалізована система, яка відображає або відтворює об'єкт дослідження (природний чи соціальний) і здатна змінювати його так, що її вивчення дає

нову інформацію щодо цього об'єкта [1, с. 15]. Саме модель є засобом встановлення фундаментальних положень теорії [3, с. 137]. За властивостями моделі можна дізнатися про суттєві властивості об'єкта, тому саме створення моделі формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій дозволяє спроектувати цей процес, тобто визначити його закономірності, принципи, особливості, проаналізувати основні етапи, спрогнозувати ймовірний результат, забезпечити реалізацію евристичної функції – випереджального підходу з урахуванням вимог сучасної вищої освіти до рівня підготовки юристів.

Модель формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій являє собою, відповідно до теорії функціональних систем П. Анохіна, єдність таких блоків: цільового, змістово-операційного та результативного (див. рис. 1).

Цільовий блок містить мету та завдання; змістово-операційний – принципи, умови, форми й методи формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій; результативний – критерії та результат.

Принципове значення для розробки моделі формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій мали такі теоретичні положення:

1. Комунікативна компетентність майбутнього юриста має свою структуру, основними компонентами якої виступають ціннісне ставлення до професійної комунікації, сукупність узагальнених комунікативних умінь; емоційний інтелект. Отже, основним завданням у процесі формування комунікативної компетентності є розвиток й узгодження всіх компонентів досліджуваного феномену.

2. Необхідною передумовою успішного формування комунікативної компетентності у майбутніх юристів є глибоке усвідомлення ними на рівні переконань вагомості й цінності кожного складника комунікативної компетентності.

3. Важливим засобом формування у студентів комунікативної компетентності виступає навчально-виховний процес, ефективність впливу якого обумовлена ступенем реалізації його можливостей.

Як уже зазначалося, ці можливості втілюються в змісті, організації та методах навчання, особистості викладача. Упевнені, що за умови раціонального добору навчального матеріалу, організації навчання як творчого процесу професійно спрямованої комунікації, комплексного й творчого застосування проектних технологій, спрямованих на його засвоєння, вибору оптимального їх поєднання в аудиторній та позааудиторній діяльності з урахуванням особливостей студента, групи, створення суб'єкт-суб'єктної взаємодії (і взаємовпливу) викладача й студентів, можна реалізувати зазначені можливості. Розроблена модель побудована на основі вищерозглянутих теоретичних положень.

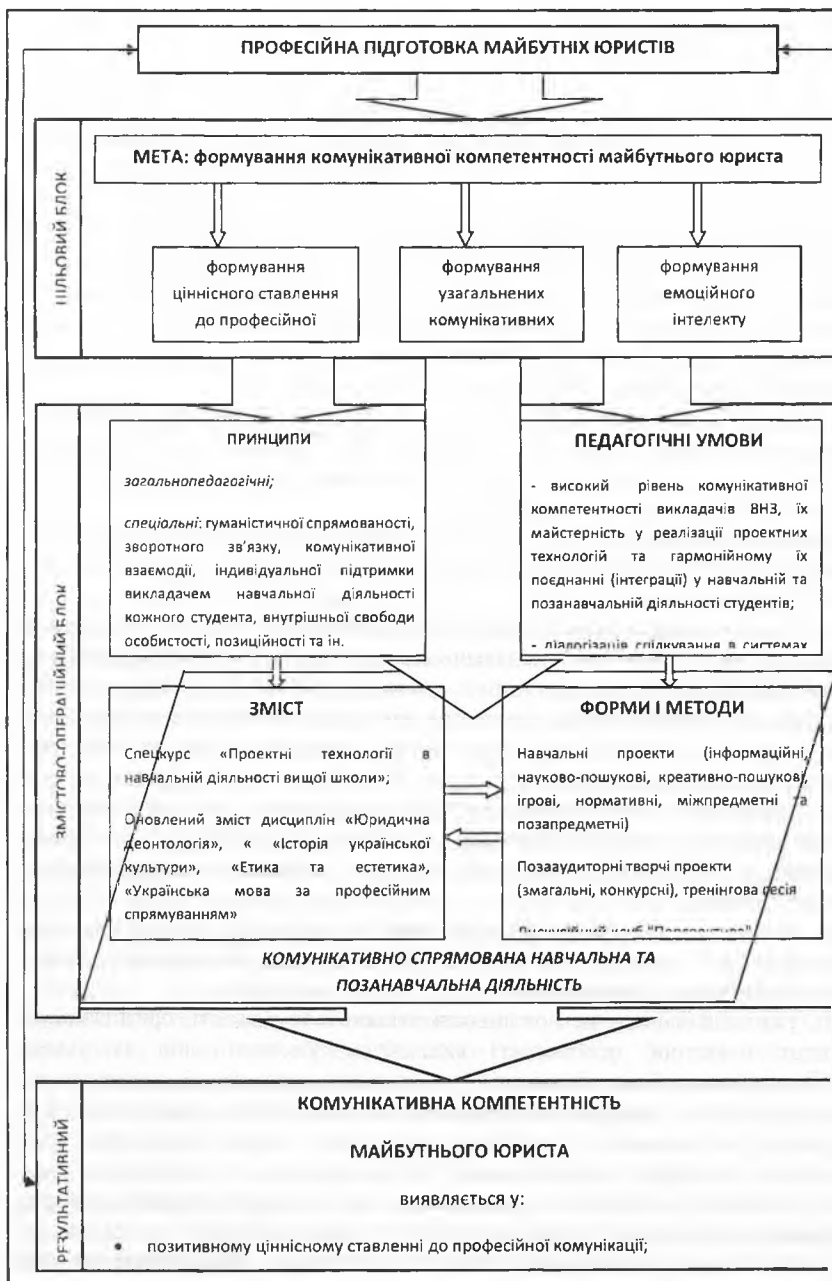

Рис. 1 Модель формування комунікативної компетентності майбутніх юристів

Будь-яка діяльність розпочинається з визначення ідеального образу очікуваного результату – мети діяльності, яка є рушійною, спонукальною силою, що сприяє розвитку системи, її вдосконаленню.

Нами визначено загальну *мету* дослідження, якою є забезпечення сформованості в майбутніх юристів комунікативної компетентності. Зазначена мета передбачає вирішення низки *завдань*:

- формування ціннісного ставлення майбутніх юристів до професійної комунікації (когнітивно-оцінного, мотиваційного, діяльнісно-перетворювального й комунікативно-рефлексивного компонентів);

- формування узагальнених комунікативних умінь юриста (мовленнєві, інформаційно-комунікаційні, невербальні);

- формування у майбутні юристів емоційного інтелекту (міжособистісного та внутрішньоособистісного);

- розвиток у студентів здатності й відчуття необхідності постійної самоосвіти й самовдосконалення;

- здійснення моніторингу сформованості комунікативної компетентності майбутніх юристів.

Мета і завдання формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій, з одного боку, та закономірності процесу навчання у вищій школі, що впливають із законів теорії пізнання й передбачають вияв у відповідних умовах постійних стійких зв'язків і залежностей між трьома елементами навчання – діяльністю викладання, діяльністю учіння й об'єктом засвоєння (змістом навчання), з іншого боку, зумовлюють такі принципи.

Принципами формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій як системи вихідних, основних дидактичних вимог, установок професійного навчання, що забезпечує ефективність освітнього процесу, є загально-педагогічні та специфічні положення, висвітлені у працях [2]. Основними загальнопедагогічними принципами формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій є принципи: науковості; наочності; систематичності; системності; активності; індивідуального підходу; самостійності й активності суб'єктів навчання; позитивного емоційного фону навчання; забезпечення єдності освітніх, розвивальних і виховних функцій; професійної спрямованості навчання [4; 5].

До спеціальних принципів формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій відносимо принцип гуманістичної спрямованості, принцип зворотного зв'язку, принцип комунікативної взаємодії, принцип індивідуальної підтримки викладачем навчальної діяльності кожного студента, принцип внутрішньої свободи особистості. принцип позиційності.

Усвідомлюємо, що формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій являє собою діяльність, яка містить спонукальний та виконавчий компоненти. При цьому спонукальний є внутрішнім, а виконавчий – зовнішнім елементом. Спонукальний елемент виявляється через потреби, інтереси та мету як ідеалізований передбачений результат діяльності та її предмет. Якщо ми прагнемо до того, аби студент мав можливість завжди виявити свій комунікативний, культурний потенціал, то маємо таким чином залучити його до діяльності, щоб кожна з властивостей набула стійкості, стала рисою характеру.

Зміст навчання є одним із основних засобів формування комунікативної компетентності майбутніх юристів.

Виходимо з того, що лише за умови власної пізнавальної активності студентів у процесі навчання можна розраховувати на глибоке засвоєння ними знань. При цьому діяльність студентів щодо засвоєння знань має бути заздалегідь спланована. Це дозволить майбутнім фахівцям екстеріоризувати отримані знання у вигляді відповідних дій і вчинків, збагатити особистий досвід професійно спрямованої комунікації. На наше переконання, у ВНЗ має бути досягнута *комунікативна спрямованість у викладанні всіх дисциплін*, передбачених навчальним планом підготовки фахівців. Знання з навчальних дисциплін, що утворюють цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки мають стати для студента основою для здійснення професійної комунікації, формування особистісної культури, самореалізації.

Спираючись на вищезазначене, зміст навчальних дисциплін має проектуватися як предмет діяльності студента. Лише за такої умови засвоєння і набуття знань буде здійснюватися у контексті цієї діяльності, де вони виконуватимуть функції орієнтованої основи діяльності, засобів її регуляції, а форми організації навчальної роботи студентів виступатимуть як форми відтворення змісту, що засвоюється.

Переорієнтація навчально-виховного процесу на формування комунікативної компетентності майбутнього юриста має здійснюватися з кожної дисципліни навчального плану, що вимагає глибокого аналізу комунікативних можливостей змісту навчальних дисциплін, оптимального використання проектних технологій навчання, інтеграції навчального і виховного процесів.

Щодо форм та методів навчання, то передбачено реалізацію навчальних проектів (інформаційних, дослідницьких, науково-пошукових, креативно-пошукових, ігрових, нормативних, міжпредметних та позапредметних); позааудиторних творчих проектів (змагальних, конкурсних); створення дискусійного клубу «Перспективи» з метою обговорення найбільш цікавих та актуальних питань, які мають місце на теперішній час в системі відносин держави і суспільства, органів державної влади і громадян, також – проблем,

колізій, прогалин у законодавстві України.

Результатом реалізації моделі формування комунікативної компетентності майбутнього юриста визначено особистість студента з високим рівнем сформованості комунікативної компетентності, яка підготовлена до практичної юридичної діяльності відповідно до сучасних вимог.

1. Журавлев И.К., Зорина Л.Я. Дидактическая модель учебного предмета / И.К. Журавлев, Л.Я. Зорина // Новые исследования в педагогических науках, 1979. – № 1. – С. 15-20. 2. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования / Э. Ф. Зеер. – Воронеж : НПО „МОДЭК”, 2003. – 480 с. 3. Овчарук О. В. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні /О.В. Овчарук. – Київ: “К.І.С.”, 2003. – 296 с. 4. Паламарчук В.Ф. Першооснови педагогічної інноватики. – У 2-х т. –І т.–К., Знання України, 2005. – 420с., ІІ т. – К., Освіта України, 504с. 5. Фокшек А.В. Системний та синергетичний підходи у моделюванні сучасного педагогічного процесу / А.В. Фокшек // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького : зб. наук. пр. Серія: Педагогіка. – 2011. – № 6. – С. 213 – 220.

**Olena Kalyta, Candidate of Pedagogic Science, Associate professor,
University of the State Fiscal Services of Ukraine**

IMPLEMENTATION OF THE MODEL OF FORMING THE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE LAWYERS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

In the article the peculiarities of implementation of the model of formation of communicative competence of future lawyers by means of project technologies in the educational process of higher educational institutions are investigated, which represents the unity of purposeful, content-operational and effective blocks. The principles of formation of communicative competence of future lawyers by means of design technologies are substantiated. The final result of the model of forming the communicative competence of the future lawyer is the personality of the student with a high level of formation of communicative competence, prepared for practical legal activity in accordance with modern requirements and further self-improvement.

Keywords: *communicative competence, model, design technologies, educational process, forms and methods of teaching.*

**Вікторія КОЛОМІЙЦЕВА, к. філол. н., доц.,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка**

«ТЕУРГІЯ» – ЯК БОГОДІЙСТВО У СЛОВІ (ЗА ОДНОЙМЕННЮ ЗБІРКОЮ М. БОРОВКА)

Статтю присвячено змістово-структурному аналізу поетичної збірки ронделів Миколи Боровка «Теургія», яка щойно побачила світ у видавництві «Український